

EN ANDERLEDES DANMARKSHISTORIE?

Et nyt danmarkshistorisk projekt blev i august 2016 lanceret i Jyllands-Posten foranlediget af, at A.P. Møller Fonden havde bevilget 14 mio. kr. til Aarhus Universitetsforlag til bogserien *100 danmarkshistorier*.¹ Den skal omfatte 100 bøger hver på 100 sider, og et nyt bind skal udgives hver måned startende i september 2017. Dermed vil den først være ført til ende i 2024. Historikere ved universiteter og museer skal skrive bøgerne, og initiativtageren, forlagsdirektør Carsten Fenger-Grøndahl, har i *Kristeligt Dagblad* ridset overvejelserne bag det nye initiativ op:

Skal man skrive danmarkshistorie i dag, skal man gøre det ved hjælp af en række historier, der hver giver sit perspektiv på danmarkshistorien [...] Tiden er løbet fra at fortælle vores historie som én samlet blok, for gamle begivenheder skal ses i lyset af nutiden. Derfor findes der ikke én samlet historie om Danmark, men der findes en masse vigtige historier i forhold til Danmark, som vi kan spejle os i og bruge til at forme fremtiden.²

En indgående vurdering af projektet kan først laves, når det er bragt til ende. Men allerede nu hvor de første 6 bind foreligger, kan det styrende koncept drøftes: Hvad udgør dets kendetegn, og hvordan tager de sig ud i lyset af de velkendte måder at skrive danmarkshistorie på? De udgivne bind er i skrivende stund: Poul Duedahls *Gudhjemtid* (2017), Bertel Nygaards *Grundloven* (2017), Søren Hein Rasmussens *Fri porno* (2017), Louise Karlskov Skyggebjergs *Industri på udstilling* (2017), Søren Mentz' *Den islandske revolution* (2018) og Bo Lidegaards *Danmark i krig* (2018).

KENDTE TILGANGE

Danmarkshistorier er blevet udformet på flere måder. En klassisk variant var rigshistorien, f.eks. Arild Huitfeldts *Danmarks Riges Krønike* (1595-1604) og Ludvig Holbergs *Danmarks Riges Historie* (1732-35). Såvel Huitfeldt som Holberg tilskrev historieskrivningen et historiefrembringende sigte; den skulle bruges som 'et spejl', der kunne lære regenter at regere på den rette måde. Som genre ændrede danmarkshistorie karakter, da den blev fusioneret med den opdukkende nationalisme. Det blev åbenbart med C.F. Allens *Haandbog i Fædrelandets Histo-*

1 Jyllands-Posten 21.08.2016.

2 Kristeligt Dagblad 01.09.2016.

rie (1840), der markerede, at en danmarkshistorie gik fra at være en historie om kongernes rige til at blive en om fædrelandet – det danske folks historie.

Historikere kunne dermed benytte, hvad den tyske erindringsforsker Jan Assmann kalder en identitetskonkret fremstillingsform: i den er der indbygget henvisninger til et ganske bestemt erindrings- og identitetsfællesskab.³ Afsender, den fortalte historie og modtager indgik i samme fællesskab: en dansk historiker skrev om det danske folks historie henvendt til sine danske folkefrænder. De kunne følgelig bruge ord som 'vi' og 'vores', og deres historieskrivning fik en historie-frembringende funktion ved, at den indgik i den etnisk-nationale kulturalisering af folk ved at lægge op til, at de skulle se sig som dele af 'et dansk folk' – dem, de skulle stå last og brast med.⁴

Titlen på *Danmarks Riges Historie* (1896-1907) var misvisende, eftersom det var en identitetskonkret danmarkshistorie. Det fremgik bl.a. af måden, hvorpå Johannes Steenstrup indledte fremstillingen. Her opridsede han, hvordan 'Folket' blev sig 'sin folkelige Ejendommelighed' bevidst ved at beskæftige sig med såvel landets natur som dets historie.⁵ Også Erik Arup brugte en identitetskonkret fremstillingsform i sin *Danmarks Historie* (1925), der var baseret på en identitets-historisk kontinuitetstese:

Det danske folks historie begynder med de første spor af, at mennesker har levet og arbejdet her i landet. Men forud derfor ligger de tider, da Danmark selv blev til [...] Der er grundfjæld endnu i vores dagens Danmark.⁶

Helt følgerigtigt blev næste store danmarkshistorie kaldt *Det danske Folks Historie* (1926-29). Traditionen med at skrive en identitetskonkret - og dermed en vi-historie - blev fastholdt af faghistorikere op til 1970'erne, men herefter begyndte genren at gå i opløsning.⁷ Det fremgik f.eks. af Søren Mørchs *Den ny Danmarkshistorie* (1982), der var kemisk rensset for enhver tale om et 'nationalt vi' eller 'det danske folk',⁸ og i forbindelse med udgivelsen af *Den sidste Danmarkshistorie* (1996) forklarede han, hvorfor det måtte forholde sig sådan:

Danmarkshistorien hører med til det ideologiske gods, der er ved at blive pakket sammen. Hverken jeg eller nogen af mine mange tusinde nulevende medhistorikere vil kunne fortælle den sådan, som man kunne engang, fordi den ikke længere hænger sammen som en enhed.⁹

3 Assmann: *Das kulturelle*, 39f.

4 Jensen: 'Danmarkshistorier som identitetspolitik'.

5 Steenstrup: *Oldtiden*, 5 og 104.

6 Arup: *Danmarks*, 9.

7 Jf. Jensen: 'Efterskrift'.

8 Om Mørch, se Jensen: 'En flabet'.

9 Mørch: *Den sidste*, 13.

Mørch fik ikke ret, da han betegnede sin fremstilling som *Den sidste Danmarks-historie*, idet der siden er udgivet flere. Men han havde ret, når han pegede på, at faghistorikere ikke længere kunne skrive den slags danmarkshistorie, der siden 1840 havde haft klassikerstatus: en identitetskonkret vi-danskere-historie. Hvordan forklares det bedst? Mørch henviste til den generelle samfundsudvikling. Fra 1864 og frem til 1970'erne havde en nationalstatstænkning udgjort den hegemoniske diskurs – en tilgang, stort set alle tog for givet uden dog at være enige om, hvad dansk, national identitet indebar. Men i dag er en sådan tænkning ikke længere den altdominerende, om end den fortsat indgår i mange danskeres identitetsdannelse.

Til Mørchs samfundshistoriske forklaring må dog føjes fagspecifikke forhold.¹⁰ Historie er et bredspektret fag, og i en periode blev der skabt en indre sammenhæng i fagets virke gennem forestillinger som 'et dansk folk', 'en dansk nation' og 'et dansk land'. Danske historikere var fælles om at udforske og skrive om dansk historie til deres landsmænd. Men samtidig med at en nationalstatstænkning tabte terræn, blev den faglige specialisering øget med det resultat, at faglige nichedannelser med tilhørende bindestregshistorier vældede frem.

Så længe den identitetskonkrete tilgang dannede normen, var der indbygget en identitetspolitisk dimension i genren. Den form for 'vi-historie' var med til at opretholde, bearbejde og omdanne 'det danske folk' som forestillet fællesskab og fik dermed en historiefrembringende effekt. Men fra 1970'erne og frem blev faghistorikere mere og mere tilbageholdne med at benytte den identitetskonkrete fremstillingsform med det resultat, at de ofte undlod at bruge vi-udsagn. Følgen var, at læsere ikke længere blev tilskyndet til at leve sig ind i og dermed identificere sig med de fortalte danmarkshistorier. Det kan eksempelvis nævnes, at de eneste vi-formuleringer i Jes Fabricius Møllers afsnit om tiden mellem 1770 og 1914 i *Historien om Danmark* (2017), den boglige pendant til tv-serien, har denne karakter:

Med Napoleonskrigene fulgte en længevarende økonomisk krise bl.a. på grund af store militærudgifter, svigtende toldindtægter og efterhånden en voldsom pengeregulering, eller hvad vi i dag kalder inflation.¹¹

EN AKTUEL VI-HISTORIE

Da Fenger-Grøndahl skulle skitsere konturerne af forlagets nye danmarkshistorie, antog han: "Tiden er løbet fra at fortælle vores historie som én samlet blok".¹² Det er dog ikke alle, der deler den opfattelse. Samtidig med at serien *100 danmarkshistorier* begyndte at blive udgivet, rullede DR's tv-serie *Historien om Dan-*

¹⁰ Jf. Jensen: 'Efterskrift'.

¹¹ Møller: 'Guldalder', 205.

¹² Kristeligt Dagblad 01.09.2016.

mark over skærmen. Den ville netop 'fortælle vores historie som én samlet blok', og den var tillige en identitetskonkret danmarkshistorie, hvilket fremgik af, hvordan Lars Mikkelsen indledte serien.

Et sted i Danmark for 6000 år siden. Manden dér er en af de allervigtigste personer i hele Danmarkshistorien. Med hans ankomst ændres alt, for alle kommende generationer. For os. Vi er i det allerførste kapitel i vores historie, stenalderen [...] Dette er historien om Danmark. Historien om, hvordan et land blev til et land og et folk til et folk. Det er fortællingen om en nation, der har oplevet både svimlende storhed og total forfald. Og om hvordan vi er blevet til dem, vi er i dag. Om konger og dronninger, bønder og borgere. Fra den yderste istid og årtusinder frem. Det er vores historie.¹³

Her vrir det med vi-udsagn, der kan få seere til at identificere sig med den fortalte historie og sige til sig selv: det er den, jeg/vi indgår i og fører videre. Her er der lagt en identitetshistorisk kontinuitetstese til grund for fremstillingen. Her bruges der identitetspolitiske nøglebegreber som 'folk', 'land' og 'nation'. Når tv-serien fik en identitetskonkret form, var det antagelig, fordi mediefolk og ikke faghistorikere stod for koncept og manuskript. Faghistorikere blev inddraget som fagkonsulenter, men havde ikke noget overordnet ansvar.

Ved seminaret *Danmarkshistorier i 2017 – hvorfor og hvordan* ved Roskilde Universitet i november 2017 gjorde Martin Sundstrøm, en af manuskriptforfatterne, rede for det brugte koncept, og hvordan serien blev modtaget. Målgruppen var tv-seere i Danmark mellem 10 og 90 år, og de skulle samtidig kunne engagere sig følelsesmæssigt i de fortalte historier. Han nævnte, at serien på et tidspunkt havde haft titlen *Vores Danmarkshistorie*, havde i gennemsnit 1 mio. seere pr afsnit, og fik i en undersøgelse 4,4 point ud af 5 mulige. Det er endvidere dokumenteret, at museumsbesøgene blev øget med mere end 30%, og at der tillige var en betydelig vækst i relevante wikipedia-opslag på nettet, mens tv-serien blev sendt.

Der er dermed tegn på, at der fortsat findes en resonansbund blandt folk for identitetskonkrete danmarkshistorier. Dens slags historie udgør dog samtidig en identitetsfølsom og dermed ømfindtlig form for historie. Folk kan blive yderst begejstrede, men også provokerede og vrede, hvis de identitetsmæssigt føler sig trådt over tæerne. Det viste sig igen ved DR's *Historien om Danmark*.

Tv-serien holdt ikke sit indledende løfte om at fortælle seerne, hvordan folk boende i Danmark blev til et folk. Men den fik bl.a. fremstillet, hvordan først bønder, dernæst arbejdere og endelig kvinder blev indlemmet i og dermed dele af et dansk politisk fællesskab. Den stoppede imidlertid op og blev tavs, da spørgsmålet om, hvordan 'de fremmede' kunne blive del af dette fællesskab, kom på den politiske dagsorden. Og når det gik op for politikerne, at deres særlige identitetspoli-

¹³ Første afsnit af *Historien om Danmark* blev sendt d. 2. april 2017.

tiske interesser ikke blev varetaget af serien, reagerede de straks og forlangte, at der blev grebet kontrollerende ind. Der kan således vanke politiske øretæver, når en profileret og identitetskonkret danmarkshistorie sendes i cirkulation.

HVAD ER EN DANMARKSHISTORIE?

Hverken fra forlagets eller redaktør Peter Bejders side foreligger der en nærmere redegørelse for de historiefaglige overvejelser bag bogserien. Det, der findes, er: (i) Fenger-Grøndahls programmatisk udtalelser i dagspressen, (ii) en skrivevejledning for forfatterne fra 2016, (iii) de udgivne bind samt (iv) reklamemateriale.¹⁴

Forlaget ser gerne, at bogserien fremstår som et nybrud i forhold til de velkendte danmarkshistorigenrer. Men hvorfor det netop skal føre frem til en buket blandede danmarkshistorier, er ikke forklaret. Set i lyset af, at dansk faghistorie er blevet stadig mere fragmenteret og nicheopdelt siden 1970'erne, har det måske mest været et spørgsmål om at gøre en dyd ud af en praktisk nødvendighed.

Samtidig antages det, at en danmarkshistorie udgør en veldefineret størrelse: "Ambitionen er at skrive Danmarks historie med udgangspunkt i de 100 valgte begivenheder",¹⁵ og følgelig har der ikke været grund til at spille tid på at overveje det spørgsmål. Men er det rigtigt? Den kan have et meget forskelligt afsæt.

Når Arup kunne lægge en kontinuitetstese til grund for sin *Danmarks Historie* (1925-1932), var det, fordi han antog, at 'det danske folk' dannede en i biologisk-genetisk forstand ensartet og sammenhængende størrelse. Den antagelse kan ikke opretholdes i dag. Det nye projekt blev i *Kristelig Dagblad* præsenteret som "de sidste 1000 års danmarkshistorie" – altså siden slutningen af vikingetiden.¹⁶ Det kunne tyde på, at der tænkes med afsæt i en socialkonstruktivistisk præmis om, at forudsætningen for en danmarkshistorie er eksistensen af et land/stat, der i samtiden blev kaldt Danmark, og der levede mennesker, der betragtede sig som danskere – folk med dansk identitet.

Benyttes en socialkonstruktivistisk tilgang, bliver en danmarkshistorie en ganske formbar størrelse, der ændrer sig over tid, hvad angår både det berørte landområde og de personer/samfundsgrupper, der betragter sig som danske. Det forestillede fællesskab 'vi danskere' må da stå centralt med fokus på spørgsmål som (i) hvem på den tid så sig selv som danskere, (ii) hvad forstod de derved, (iii) fandtes der konkurrerende opfattelser af 'det danske vi', (iv) hvem inkluderede /

14 Jeg er bekendt med, at Carsten Fenger-Grøndahl og Peter Bejder har udarbejdet et kronikudkast om serien under titlen 'Vi gør en lang historie kort', men den var ikke udgivet i februar 2017, da denne artikel blev indleveret.

15 Bejder: 'Skrivevejledning', 1. I skrivevejledningen gøres der endvidere brug af den bestemte entalsform "danmarkshistorien" og begrebet "nationalhistorie".

16 *Kristeligt Dagblad* 01.09.2016.

ekskluderede det, og (iv) hvordan har det 'vi' ændret sig over tid.¹⁷ I hvilken udstrækning *100 danmarkshistorier* vil forfølge et sådant spor, står endnu ikke klart.

Opgaven med at udvælge de 100 danmarkshistorier er lagt i hænderne på en faglig styregruppe, der indtil videre heller ikke har gjort rede for kriterierne for udvælgelsen af historierne. Her er der måske igen tale om at gøre en dyd af en nødvendighed. Historikerne kan være spurgt om, hvad de kunne bidrage med, og de kan have budt ind med de historier, de sad inde med. I så fald bliver den mest oplagte faldgrube, at det vil gå hen og blive en spredhagls-danmarkshistorie – en, der stritter i alle mulige forskellige retninger. Om det bliver tilfældet, vil vi dog først kunne vide, når projektet er ført til ende.

MARKEDSTÆNKNING OG HISTORIEFAGLIGHED

Fra begyndelsen har forlaget bekendtgjort, at en markedsorienteret tænkning skal styre projektet,¹⁸ og brugen af et standardiseret format føres konsekvent igennem – jf. en flyer i Skyggebjergs bind fra december 2017: "Ny historieserie i småbidder. 100 bøger, 100 sider, 100 kr. Vi gør en lang historie kort".

Forlaget er her inspireret af succesen med serien *Tænkepauser* og udviser stor opfindsomhed i markedsføringen af dets nye produkt. Det vil f.eks. sikre bogseriens gennemslagskraft ved at indgå i et aktivt samarbejde med andre aktører på historiemarkedet: (i) Historielab i Jelling, der har fokus på grundskolen, (ii) websitet danmarkshistorien.dk, der særlig er gearret til ungdomsuddannelserne og (iii) spilfirmaet MegaNørd, der bl.a. tager hånd om folks historieorienterede fritidsinteresser. Og i september 2017 kunne Mediawatch føje til, at det er aftalt med Jysk Fynske Medier, at alle mediekoncernens abonnenter (150.000 avislæsere) fremover får tilsendt de 100 danmarkshistorier som e- og lydbøger.¹⁹

Det er legitimt, at et forlag arbejder markedsorienteret med sine produkter. Men i et historietidsskrift må det overvejes, om markedstænkning og historiefaglighed altid går problemfrit i spænd. Når alle forfattere skal benytte samme format, kan det føre til en proportionsforvrængning – formidle det indtryk, at alle historierne betydningsmæssigt har samme status. Et eksempel på et sådant misforhold: to af de første bind vedrører forhold i den tidsperiode, Fabricius Møller behandler i den nyeste samlede fremstilling. Etableringen af den nye fælles tidsregning i Danmark i 1894, temaet i Duedahls bind, behandler Fabricius Møller på ½ side, hvorimod indførelsen af en form for folkestyre i 1849, i centrum for Nygaards bind, tildeles adskillige sider i hans fremstilling.

17 Om forestillede fællesskabers grundlag, kendetegn og funktionsmåde se Jensen: 'Re-imagining'.

18 Fenger-Grøndahl: "Konceptet med 100 bøger om 100 begivenheder er selvfølgelig en markedsorienteret måde at skabe overskuelighed på", *Jyllands-Posten* 28.08.2016.

19 *Mediawatch* 21.09.2017.

FORTALTE HISTORIERS SAMTIDSRELEVANS

100 danmarkshistorier skal benytte en historiebevidsthedstilgang: "gamle begivenheder skal ses i lyset af nutiden [...] der findes en masse vigtige historier i forhold til Danmark, som vi kan spejle os i og bruge til at forme fremtiden".²⁰ Fordringen om samtidsrelevans uddybes i skrivevejledningen på denne måde:

Historiebrug – erindringshistorie – fortiden i nutiden. Når der gøres brug af historiske begivenheder eller historiekultur som led i, at der skal argumenteres for noget aktuelt/fremtidigt eller skabes en særlig historiebevidsthed, spiller fortiden groft sagt ind på nutiden. Den slags skal eksemplificeres, diskuteres og analyseres i '100 danske begivenheder' i bogens sidste del.²¹

Hvordan tackles den opgave? En måde, hvorpå historikere har gjort deres fremstilling samtidsrelevant, var ved at benytte den identitetskonkrete fremstillingsform – gøre den til en vi-danskere-historie. Sker det også i de 100 danmarkshistorier? Til tider.

I den ene ende af skalaen er Nygaards *Grundloven*, der kun indeholder få vi-formuleringer, når der ses bort fra dem i kildecitaterne – formuleringer som: "Vi begynder på en kølig martsdag i det indre København" og "det politiske system, vi kender i dag".²² Her refererer ordet kun til et 'vi-nutidige danskere'. Nygaards ret subjektneutrale fremstillingsform forstærkes af hans brug af tidligere tiders historiefilosofiske sprogbrug – f.eks. "Historien hastede mod nye, ukendte tider" og "Selve historien syntes pludselig at bevæge sig igen".²³ Datidens aktører fremstilles da som underlagt en ydre anonym kraft – den styrende kraft, der antages at være indlejret i verdenshistorien som en helhed, og som ligger helt uden for aktørernes indflydelse.

I den anden ende af skalaen er Skyggebjergs *Industri på udstilling*, hvor det vimler med vi-formuleringer, hvoraf de fleste refererer til et 'vi-danskere' i både fortid og nutid, hvilket lægger op til en læseridentifikation med den fortalte historie. Hun beskæftiger sig tillige med, hvordan fremvæksten af en industrikultur var med til at ændre ved danskeres selvforståelse.

I Duedahls *Gudhjemtid* og Rasmussens *Fri porno* vimler det med både vi- og man-formuleringer. Her optræder en anden variant af brugen af ordet 'vi'. Det refererer nu til et 'vi-moderne mennesker' snarere end til et 'vi-danskere' som hos Skyggebjerg. Et eksempel fra Duedahl: "At standardisere er en politisk beslutning. Det gælder også standardiseringen af tiden. For tiden går måske nok

²⁰ Kristeligt Dagblad 01.09.2016.

²¹ Bejder: 'Skrivevejledning'.

²² Nygaard: *Grundloven*, 10 og 79.

²³ Nygaard: *Grundloven*, 7 og 61.

af sig selv, men tidens gang er i sidste ende noget, vi mennesker beslutter".²⁴ Eller med en man-formulering hos Rasmussen: "På nettet kan man få lige præcis den porno, man ønsker, og man kan få den overalt på kloden".²⁵ Rasmussen berører dog samtidig spørgsmålet om "frisindets særlige danskhed".²⁶

Der optræder flere vi'er i Mentz' *Den danske revolution*. I 1700-tallet gjorde en del folk brug af et rigsfællesskabs-vi – et, der indbefattede alle kongens loyale undersåtter, og de kom fra både Danmark og Island. Men der var også de tider, hvor islændinge ikke opfattede sig som dele af et sådant fælles 'vi', tværtimod følte de, at 'det danske vi' så ned på, udnyttede og undertvang dem. Enkelte steder benytter Mentz selv termen 'vi' uden dog at gøre det klart, hvem dette 'vi' refererer til.²⁷ Og det uafklarede eller tvetydige i hans tilgang dukker igen op, når han afrunder sit bind på denne måde:

Rigsfællesskabets historie viser, hvordan nationalitet kan udvikle sig til en ideologisk slagmark [...] I det 21. århundredes omvæltninger er det en nyttig viden, der kan ruste borgerne mod nationalistisk propaganda. Nationalitet er ikke en trussel mod andre, men en måde at forstå verden på og søge nye fællesskaber.²⁸

Historikere har endvidere gjort deres danmarkshistorier samtidsrelevante ved at gribe ind i en standende identitetspolitisk konflikt. Det drejer sig da om en indgribende fortidsbrug. Et eksempel er A.D. Jørgensens *Fyrretyvefortællinger: Fortællinger af Fædrelandets Historie* (1882), hvor han tilskyndede sine landsmænd til at forlige sig med tanken om Slesvigs deling. Et andet er Hal Koch og John Danstrups *Politikens Danmarks Historie* (1962-66), der ville bearbejde danskeres identitet og dermed gøre dem mere åbne for en tilslutning til det europæiske fællesmarked.²⁹ Indgår en sådan indgribende fortidsbrug i de 100 danmarkshistorier?

Der er eksempler på en aktualiserende fortidsbrug, hvor læsere tilskyndes til at reflektere over deres egne livshistorier. I Duedahls *Gudhjemtid* findes der formuleringer som: "Vi er [...] gået fra at have tiden i lommen til at være i lommen på tiden. Vi lever i en verden præget af kalender- og urfetichisme".³⁰ Og i Skyggebjergs *Industri på udstilling* gøres det på denne måde:

Vi kan godt trække på smilebåndet af bekymringen for det åndelige og moralske forfald, som landbefolkningen ville opleve, når det nu ikke længere var nødvendigt at bruge de lange vinteraftener på husflidssysler. Vi kan dog også se det som en parallel

24 Duedahl: *Gudhjemtid*, 97.

25 Rasmussen: *Fri porno*, 50.

26 Rasmussen: *Fri porno*, 93.

27 F.eks. Mentz: *Den islandske*, 4.

28 Mentz: *Den islandske*, 99.

29 Jf. Jensen: 'Using a Past'.

30 Duedahl: *Gudhjemtid*, 96.

til den nu næsten glemte diskussion om fritidssamfundet eller til nutidige iagttageres bekymring for, hvad danskerne skal lave, hvis en ny generation af fleksible og intelligente robotter overtager deres arbejde.³¹

I bogserien indgår også eksempler på en mere indgribende fortidsbrug. Et er Nygaards *Grundloven*, der beskæftiger sig med, hvornår og hvordan det nationaldemokratiske 'vi-danskere' opstod. Han beskriver selv sin tilgang som "en smule kættersk",³² hvilket er velbegrundet, da han gør mere ud af den rolle, både de udenlandske skrækscenarier og de nationalliberales politiske spin spillede i enevældens afskaffelse, end det ofte sker.³³ Og når hans fremstilling rundes af med at behandle grundlovens tolknings- og virkningshistorie, udgør det en problematisering af forestillingen om "Grundloven som udtryk for en dybt rodfastet demokratisk og fredelig folkekarakter hos danskerne".³⁴ Her drejer det sig om en ideologikritisk historieskrivning, hvilket er yderst relevant og forfriskende.

Et andet eksempel er Lidegaards *Danmark i krig*, der behandler det identitetsfølsomme spørgsmål, om en profileret militærindsats skal udgøre en integreret del af den aktivistiske udenrigspolitik. Her findes massevis af vi- eller Danmarks-formuleringer – f.eks. "I den forstand har Danmark tabt alle de krige, vi har deltaget i siden 2001"³⁵ – men samtidig må der trækkes i land ved at nævne, at det ikke altid var sådan, at de politiske partier eller befolkningen var indbyrdes enige. Fremstillingen oscillerer derfor frem og tilbage mellem alt-inkluderede vi-formuleringer og kvalificerede udsagn som "i Fogh Rasmussens udlægning", "for Fogh" og "set med de øjne".³⁶ Fra Lidegaards side er bogen samtidig udformet som et engageret opgør med "den politiske ansvarsfraskrivelse",³⁷ politikerne har gjort sig skyldige i ved ikke åbent og kritisk at ville drøfte, om de militære indsatser har nået deres mål og været ofrene værd.

Afslutningsvis må spørgsmålet stilles: hvor anderledes tager bogserien *100 danmarkshistorier* sig indtil videre ud? Såvel brugen af det standardiserede format som tilbuddet om en buket blandede danmarkshistorier er givetvis anderledes end, hvad vi i dansk faghistorie mestendels har været vant til.³⁸ Hvad sprogbrugen angår, optræder både de identitetskonkret-nationale og objektiverende-subjektneutrale sprogvarianter, men det fremgår samtidig, at bogserien til tider har mere karakter af en vi-historie end f.eks. bogversionen af *Historien om*

31 Skyggebjerg: *Industri*, 70.

32 Nygaard: *Grundloven*, 9.

33 En sammenligning med f.eks. Møller: 'Guldalder' godtgør det.

34 Nygaard: *Grundloven*, 97.

35 Lidegaard: *Danmark*, 92.

36 Lidegaard: *Danmark*, 81.

37 Sst., s. 99.

38 Der findes dog forløbere i fagets annaler, i hvert fald Historikergruppens bogserien *Vi og vor Fortid*, der så dagens lys under besættelsen.

Danmark. Hvad dens identitetspolitiske sigte angår, er billedet ikke entydigt. Programmatisk vil serien fremstå som engagerende og samtidsrelevant og gør det til tider, dog ikke altid. Selv havde jeg gerne set mere af den klart profilerede fortidsbrug. Det kan dog nås endnu.

At skrive danmarkshistorie(r) udgør en vanskelig faglig og sproglig udfordring i en tid, hvor Danmark er i færd med at blive omdannet fra at have været et særdeles mono- til blive et mere flerkulturelt samfund, og hvor folk ser meget forskelligt herpå – der er dem, der vil fremme den proces, hvorimod andre ønsker at imødegå den. Som jeg ser det, er det ikke vejen frem at udskifte tidligere tiders identitetskonkrete med en objektiv-subjektneutral fremstillingsform. Det vil tværtimod kræve, at historikere lærer at agere i en dobbeltrolle som både fagfolk og demokratiske medborgere: at kunne tage højde for, at en danmarkshistorie udgør en identitetspolitisk slagmark, deres medborgere kan/ofte vil se forskelligt på, og samtidig selv være villige til at træde identitetspolitisk i karakter.

LITTERATUR

- Arup, Erik: *Danmarks Historie*, bd.1, København: Schultz, 1925.
- Assmann, Jan: *Das kulturelle Gedächtnis*, München: Beck, 1997.
- Bejder, Peter: 'Skrivevejledning', 2016 (5 s.).
- Danmarks Radio: *Historien om Danmark* (tv-serie), 2017.
- Duedahl, Poul: *Gudhjemtid*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- Jensen, Bernard Eric: 'Danmarkshistorie – en genre i opløsning?'. I Bernard Eric Jensen m.fl.: *Danmarkshistorier – en erindringspolitisk slagmark*, bd. 1, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 1997, 17-198.
- Jensen, Bernard Eric: 'En flabet og folkekær fagmand'. I Rasmus Dahlberg og Per Henrik Hansen (red.): *Anvendt historie*, Viborg: Gyldendal, 2003, 186-213.
- Jensen, Bernard Eric: 'Danmarkshistorier som identitetspolitik', *Historie* 2008, 150-56.
- Jensen, Bernard Eric: 'Using a Past – *Magistra Vitae* Approaches to History'. I A. Eriksen og J.V. Sigurdsson (red.): *Negotiating Pasts in the Nordic Countries*, Lund: Nordic Academic Press, 2009, 205-237.
- Jensen, Bernard Eric: 'Re-imagining a People'. M. Böss (red.): *Narrating Peoplehood Amidst Diversity*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2011, 25-39.
- Jensen, Bernard Eric m.fl.: 'Efterskrift', *Den jyske historiker* nr. 75/76, 1997, 205-210.
- Jyllands-Posten* 21.08.2016, Marie Duedahl: 'Aarhus-forlag får 14 mio. kr. til storstilet bogprojekt'.
- Kristeligt Dagblad* 01.09.2016, Louise Højmark: 'Omfattende bogprojekt skal formidle 1000 års danmarkshistorie'.
- Lidegaard, Bo: *Danmark i krig*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2018.
- Mediawatch* 21.09.2017, Thomas Nygaard Madsen: 'Jysk-Fynske indgår aftale med forlag om 100 bøger', mediawatch.dk/Medienyt/Boeger/article/9889018.ece (12.01.2018).
- Mentz, Søren: *Den islandske revolution*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2018.
- Møller, Jes Fabricius: 'Guldalder og krisetid'. I *Historien om Danmark*, bd. 2, København: Gad, 2017, s. 170-227.
- Mørch, Søren: *Den sidste Danmarkshistorie*, Viborg: Gyldendal, 1996.
- Nygaard, Bertel: *Grundloven*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- Rasmussen, Søren Hein: *Fri porno*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- Skyggebjerg, Louise Karlskov: *Industri på udstilling*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- Steenstrup, Johannes: *Oldtiden (Danmarks Riges Historie, bd.1)*, København: Nordisk Forlag, 1896-1907.

BERNARD ERIC JENSEN
ADJ. PROFESSOR, MAG.ART.
INSTITUTTUT FOR KOMMUNIKATION OG HUMANISTISK VIDENSKAB
ROSKILDE UNIVERSITET
MAIL@BERNARDERICJENSEN.DK

temp

TIDSSKRIFT FOR HISTORIE

TEMANUMMER:
FORBUDTE, FARLIGE OG FRASTØDENDE FØLELSER

NR. 16 2018